

τις λέξεις. Αυτό συμβαίνει όταν δεν το κατακλύζουμε με τις ίδιες άνιάρές, μουσικές ή άμουσες λέξεις, με τις ίδιες, άθεράπευτα ίδιες, μεταξύ τους προτάσεις τήν πάσα στιγμή. Τό παιδί θά άνασχηματίσει τόν λεκτικό του κόσμο όταν άκούσει πολλές, έκατοντάδες φρέσκιες λέξεις και διαλέξει και θαυμάσει και τονίσει μερικές άπ' αυτές. Γι αυτό δεν πρέπει ό σύγχρονος φορμαλισμός νά φτάσει μέχρι τήν κούνια. Δεν πρέπει κατ' άνάγκη τό αίμα νά είναι κόκκινο... άς τό πεί τό παιδί κι άλλιώς, π.χ. «τό αίμα είναι ούρανόσ». "Άς αγαπήσουμε τή λεκτική έλευθερία του παιδιού. Δεν θά περισέψουν στο μέλλον όι σκληρές μέρες πού θά πεί τήν «σκάφη—σκάφη» — άς όνειρευτεί τουλάχιστο τώρα τό «ούρανόσιο αίμα».

“Ολγα Βότση

ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Υπάρχει ένας χώρος χαράς, άκριβής χαράς μέσ στον άνθρωπο, πού πηγάζει άπό τό βαθύ λυτρωτικό συναίσθημα πού του δίνει ή δημιουργία μέσ άπ' τό σώμα του, πού του δίνει ή ίκανοποίηση νά έχει ένα παιδί.

Υπάρχει μιá κρυφή εύγνωμοσύνη μέσα στον άνθρωπο πρós τή μεγάλη Φύση για τούτη τή χαρά πού του δωρίζει, για τούτη τή θαθεία ειρήνη με τά μέλη του και τά ένστιχτά του. Μιά χαρά πού δεν αντίσταθμίζεται με τίς πιό μεγάλες θυσίες και στερήσεις και πού είναι έτοιμος ό άνθρωπος πάλι και πάλι νά κατακτά: άρκει νά βαστά στα χέρια του τό λουλουδιόσμο του κορμού του, τόν καρπό τής πιό άκατανίκητης επιθυμίας του άρκει νά κρατά στα χέρια του ένα παιδί.

Δημήτρης Γαβαλάς

ΠΑΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Σάν ήμουνα παιδί με τήν άνοιξη ξύπναγα νωρίς. "Έβγαίνα στον κήπο όπου ή μητέρα μου περιπολιότανε τά λουλούδια και χαιρόμουνα τό καθαρό πρωινό. Σε λίγο άπό τό διπλανό σπίτι πρόβαλε ένας άξιωματικός πού κείνη τήν ώρα έφευγε για τό στρατόπεδο. Τότε στεκόμουνα προσοχή και μ' όλο μου τό είναι δοσμένο σ' αυτό πού έκανα χαιρέταγα στρατιωτικά και αναφωνούσα: «Καλημέρα νταντάο», δηλαδή «Καλημέρα φαντάρο», άσχετο με τό

δὲν αὐτὸς δὲν ἦτανε φαντάρος ἀλλὰ Συνταγματάρχης. Ὁ φίλος μου ἀξιωματικὸς μοῦ ἀνταπέδιδε μὲ ὅλη τὴ σοβαρότητα τῆς στάσης μου τὸν χαιρετισμὸ καὶ ἔμπαινε στὸ αὐτοκίνητο πού τὸν περιέμενε. Ἡ ὥρα ἦτανε περασμένες ἕξη.

Ἔστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια κάποιον πρωινὸ ζύπνησα μουρμουρίζοντας ὅλες τίς θρῆσις πού ἤξερα σ' ἓνα στρατόπεδο στίς ἕξη ἢ ὥρα καὶ δὲν μπορούσα πιά νὰ σταθῶ προσοχῇ καὶ νὰ χαιρετήσω κάποιον ἄλλον ἀξιωματικὸ δὲν τόνιωθα πιά καὶ τὸ εἶναι μου μὲ μ π ὀ δ ι ζ ε νὰ τὸ κάνω τόσο αὐθόρμητα ὅσο τότε. Μονάχα ἡ λογικὴ μου τὸ ἐπέβαλε γιατί ἔτσι ἔπρεπε, γιὰ νὰ μὴν τιμωρηθῶ.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ παιδικότητα; Εἶναι αὐτὴ ἡ στάση πού δὲν παίρνει τίποτα σὰν δοσμένο, αὐτὴ ἡ στάση ὅπου τὴ θέση τῆς προσωπικῆς βούλησης καὶ τῆς λογικῆς σκοπιμότητος παίρνει μιὰ ἄλλη ἰθύνουσα ἀρχὴ ἐξωπροσωπικῆς καὶ ἐξωλογικῆς φύσης πού ἡ θειότητά της εἶναι ταυτόσημη μὲ τὴν ὑπέρτατη δύναμη. Εἶναι αὐτὴ ἡ στάση καὶ κατάσταση ὅπου δὲν ὑπάρχει ὁ καταραμένος διχασμὸς, ὅπου εἴμαστε μέσα σ' ὄλα, δὲν ὑπάρχει («ἐγὼ» καὶ τὸ «ἄλλο»), εἴμαστε πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὰ ἀντίθετα, ζοῦμε τὴν ἐνότητα. Εἶναι ἡ στάση πού ἀποτελεῖ οὐσιαστικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν «κληρονομιά τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν», εἶναι ἡ κεντρικὴ ἄλογη οὐσία, ἡ βασικὴ εἰκόνα καὶ σύμβολο ἀπ' ὅπου ἀπορρέει ἡ λυτρωτικὴ ἐπίδραση.

Εἶναι ἡ κατάσταση τῆς ἐνότητος τοῦ εἶναι, τῆς εὐλογίας, τῆς ἀγάπης, τῆς μακαριότητος, τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἀρχικῆς παραδείσιας εὐδαιμονίας, αὐτῆς τῆς εὐδαιμονίας πού συνοδεύει τίς στιγμὲς πού ἔχουνε τὸν χαρακτήρα τῆς ρέουσας ζωῆς, τίς στιγμὲς πού κυλάει ἐλεύθερα αὐτὸ πού ἦτανε ἐ μ π ο δ ι σ μ ἔ ν ο, πού δὲν εἴμαστε πιά ὑποχρεωμένοι νὰ ἱκανοποιήσουμε αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς ἀνασφάλειας, τοῦ φόβου καὶ τῆς κατωτέρας πού μᾶς προσδιορίζει ἢ νὰ ψάξουμε γύρω μας μὲ συνειδητὴ προσπάθεια νὰ βροῦμε ἓνα δρόμο ἢ νὰ πετύχουμε κάποιον ἀποτέλεσμα. Εἶναι ἡ κατάσταση ὅπου τὰ πράγματα κυλᾶνε μόνα τους, ὅπου δὲν εἶναι πιά ἀνάγκη νὰ δημιουργήσουμε ὄλων τῶν εἰδῶν τίς κουραστικὰς καὶ ψεύτικας συνθήκας γιὰ νὰ προκαλέσουμε τὴ χαρὰ ἢ τὴν εὐχαρίστηση. Ἡ παιδικότητα εἶναι τὸ ἀλησιμόνητο τεκμήριον αὐτῆς τῆς χαρᾶς πού ἀνεπηρέαστη ἀπὸ ἐξωτερικὰ πράγματα ἀναβλύζει ἀπὸ μέσα ἀγκαλιάζοντας τὰ πάντα. Εἶναι τὸ σύμβολο γιὰ τὴ μοναδικὴ ἐσωτερικὴν κατάσταση πού συνοδεύει τὴν εὐδαιμονία. Γίνομαι παιδί σημαίνει ἔχω στὴ διάθεσή μου ἓνα θησαυρὸ ἀπὸ ψυχισμό πού εἶναι πάντα προσιτός. Ὁ ψυχισμὸς τοῦ παιδιοῦ ρέει πάντα πρὸς τὰ πράγματα κι ἔτσι κερδίζει τὸν κόσμον. Ἔστερα σιγά—σιγά χάνεται μέσα στὸν κό-

αμο με τή βαθμιαία υπεραξιολόγηση τῶν ἀντικειμένων ὁπότε καί δημιουργεῖται ἡ ἐξάρτηση ἀπὸ αὐτά. Ἡ ἐξάρτηση πάλι συνεπάγεται τὴν ἀνάγκη τῆς θυσίας, δηλαδή τὸ ἀποτράδηγμα τοῦ ψυχισμοῦ ἀπὸ τὰ πράγματα, τὸ σπάσιμο τῶν δεσμῶν, τὸ ξανασυσγκέντρωμα τῆς ἐνέργειας. Ἡ υπεραξιολόγηση τοῦ ἀντικειμένου, πού συνεπάγεται τὴν κατωτερότητα τοῦ ὑποκειμένου, καταλήγει σ' ἓνα ἀναδρομικὸ ρεῦμα πού θὰ ἔστρεφε πολὺ φυσικά τὴν ἐνέργεια στὸ ὑποκείμενο ἀν δὲν ὑπῆρχε ἡ ἐ μ π ο δ ι σ τ ι κ ῆ δύναμη τῆς συνειδητῆς μας στάσης*.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ πικρὴ ἐμπειρία μ ἐ μ π ὀ δ ι ζ ε κ ε ῖ ν ο τὸ ἀνοιξιότικο πρωινὸ νᾶμαι ἕνας καλὸς στρατιώτης.

Καταστάσεις τῶν παιδικῶν χρόνων εἶναι ἀκόμα ζωντανές, τὸ παιδί εἶναι ἀκόμα ζωντανὸ μέσα μας καί κατέχει μιὰ δημιουργικὴ ζωὴ πού λείπει ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους. Ὅμως πρέπει νὰ βροῦμε τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ σ' αὐτό, νὰ γεφυρώσουμε τὴν ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σήμερα ὡς τὰ παιδικὰ μας χρόνια, νὰ ξαναβροῦμε τὴν ἐπαφή μ' ἐκείνη τὴν περίοδο, νὰ ἐπιστρέψουμε σ' αὐτὴν, νὰ ξαναζήσουμε τὴ ζωὴ ἐκείνου τοῦ παιδιοῦ. Ποθοῦμε νὰ ξαναγεννηθοῦμε κι ὀλάκερη ἡ ἐνέργεια τῆς ζωῆς μας σήμερα ξαναγυρίζει στὸ κέντρο τῆς ὑπαρξῆς μας ἀπ' ὅπου ξαναγεννιέται ἡ ζωὴ. Ὁ ψυχισμὸς μας δείχνει τὸ δρόμο πού ἀρχίζει στὴν παιδικὴ ἡλικία, τότε πού δὲν ἔχουμε ἀκόμα χωριστεῖ ἀπὸ «τὸ ἄλλο», πού ἀκοῦμε τὰ ψιθυρίσματα τοῦ "Ἄλλου Κόσμου. Στὴ χώρα τῆς παιδικῆς ἡλικίας θὰ ἀνακαλύψουμε τὴν πηγὴ, τὴ ροή, τὴ ζεστασιά, τὴ θερμότητα τῆς ζωῆς, τὸ μυστικὸ τοῦ Πάθους.

Ἄνευρα, φαντασίες, καταστάσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας ξανάρχονται κάποτε στὸν ἄνθρωπο κι ἔχουνε τάση νὰ ἐκπληρωθοῦν, δὲν χάνονται ἀλλὰ ξανάρχονται καί πρέπει νὰ βιωθοῦν.

Παιδί ἤμουνα καλὸς στρατιώτης καί στὴν ὄριμη ἡλικία πρέπει νὰ ξαναγίνω.

Σημ. * = συρραφὴ ἀπὸ σκόρπιες σκέψεις τοῦ Jung πάνω στὸ θέμα μου, πού πρῶτα τίς βίωσα.

Φοῖβος Δέλφης

ΕΜΕΙΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Τὰ παιδιά (ἐμεῖς εἴμαστε) μικροὶ τύραννοι ἢ ἀθῶες ὑπάρξεις; Ἴδου τὸ δύσκολο ἐρώτημα. Τὰ παιδιά εἶναι οἱ μεγάλοι. Ὁ Λομπρόζο εἶπε πὼς τὸ παιδί εἶναι ἕνας μικρὸς τύραννος, εἶναι ἐκεῖνο πού ἡλικιώνεται ὕστερα ἢ γίνεται ἐκεῖνο πού εἶναι, τὸ ἄτακτο μεγάλο παιδί. Καί οἱ τύραννοι ἦταν κάποτε μικρὰ παιδιά, πεισματοάρικα, θορυβώδη κι' ἀνυπάκουα.